posted by Willant on 5. júl 2014 - 21:10
05.07.2014 - posledná úprava článku.

Boje o „Hronské predmostie“ a operácia Südwind **[1]**

Autor: PhDr. Pavol Steiner, PhD. Vydané 13. 05. 2007
Zdroj: http://www.druhasvetova.sk/... [2]

...19. februára ešte pred svitaním o 05.30 sa obrnené kolóny 1. tankového zboru SS pohli na **Štúrovo**. Panthery a tanky PzKpfw IV divízie Hitlerjugend spolu s motorizovanou pechotou napredovali po oboch stranách hlavnej cesty z Gbeliec, odstraňujúc mínové polia. Leibstandarte postupovala po výšinách severne od hradskej. Pred obcou Nána sa divízia rozdelila. 3. mechanizovaný prápor tankových granátnikov SS odbočil na sever, aby dobytím Kamenného mosta odrezal obrancov Štúrova od prísunu posíl spoza Hrona, kým tanková skupina skúseného Obersturmbannführera Peipera pokračovala v útoku na mesto, odolávajúc zásahom letectva Červenej armády. Krasnoarmejci vysunuli zvyšky svojich obrnených bojových prostriedkov (tanky T34) do oblasti železničnej stanice, ktorá sa nachádza približne dva kilometre západne od Štúrova. Tu na ne narazila predsunutá čata troch Pantherov. Sovietski tankisti zneškodnili dva z nich, kým tretí udržal pozíciu do príchodu hlavných síl divízie, ktoré donútili tridsaťštvorky k ústupu. Medzitým sa tanky divízie Hitlerjugend dostali pred obcou Mužľa do pasce, nastraženej protitankovými kanónmi. Po tuhom boji boli obranné pozície prelomené a Nemci sa pohli na východ, aby sa spojili so silami Leibstandarte. Cestou sa k nim pripojila bojová skupina Hupe, ktorá sedemnásteho večer prekročila Dunaj a zaujala vyčkávacie postavenie v osade Obid. Popoludní bol otvorený útok na Štúrovo, pričom zároveň sa do mesta prebojovali aj oddiely 711. pešej divízie z Ostrihomu. Navečer už Nemci ovládali celú oblasť až po sútok Hrona a Dunaja.
Súčasne s dobytím **Štúrova** sa 46. pešia divízia pokúsila preniknúť k Hronu útokom zo západu na Kamenín a Kamenný Most. Oddiely, postupujúce na prvú uvedenú obec však boli odrazené protiútokom sovietskej pechoty. Druhá časť divízie bola o niečo úspešnejšia. Prvý pokus o dobytie Kamenného Mosta neuspel. Sovietske letectvo a delostrelectvo, páliace spoza Hrona spôsobili nemeckým jednotkám značné straty. Až po zopakovaní akcie, podporenej od Štúrova postupujúcou Peiperovou bojovou skupinou, večer 21. februára obec obsadili a spojili sa tam s divíziou Leibstandarte Adolf Hitler.

Dukla, Bratislava, Moravská brána, Praha... Týchto niekoľko bojísk druhej svetovej vojny v bývalom Československu bolo oficiálnou historiografiou pred rokom 1989 podávaných ako najvýznamnejšie udalosti tohto obdobia u nás. Pochopiteľne, bol v tom silný ideologický zámer: vykresliť Červenú armádu a 1. československý armádny zbor ako víťaznú silu, ktorú nepriateľ nedokázal zastaviť. Bolo to však skutočne vždy tak? Je starou pravdou, že žiadna armáda nie je neporaziteľná, veľké víťazstvá sa nerodia ľahko a prichádzajú často až po krutých porážkach a krvavých stratách. Toto bol fakt, ktorý marxistickí historici dlho pred verejnosťou tajili. Sovietsky vojak ani v posledných mesiacoch vojny nebol žiadnym dokonalým superhrdinom, ktorý nepoznal trpkosť porážky. Mocná "záštita socializmu" sa však pozorne dívala a dbala na svoju povesť...

Na území Slovenska je nutné spomenúť minimálne dve bojiská, kde sa Wehrmachtu podarilo rázne zastaviť postupujúceho protivníka alebo dokonca prejsť do protiútoku: Liptovský Mikuláš a tzv. Hronské predmostie. Napriek neúprosným pravidlám slovenského pravopisu si dovoľujem písať druhé uvedené slovné spojenie s veľkým písmenom na začiatku, pretože v operačných správach

oboch bojujúcich strán sa uvádzalo ako ustálený „terminus technicus“ a autori, ktorí sa doteraz o týchto operáciách doteraz zmieňovali, vymedzovali týmito slovami priestor bojov. Snáď aj tisíce obetí, ktoré priniesli obe strany, si zaslúžia, aby sa o kraji, kde padli, hovorilo s patričnou úctou.

Dôvodom štyridsaťročného zamlčovania, respektíve obchádzania témy bojov o Hronské predmostie v zime 1945 v historickej literatúre nebola len ideologicky „neprípustná“ skutočnosť, že tu sovietske jednotky utrpeli porážku, ale aj nasadenie elitných tankových divízií SS. Ako mohli strážcovia ideologickej čistoty dejín pripustiť, že „nacistická hydra“, ktorá sa zmietala v agónii, dokázala víťaziacim vojskám zasadzovať také tvrdé údery? Ako mohli poslušní režimistickí historici uznať, že Nemci na sklonku vojny boli schopní stále produkovať techniku, ktorá prevyšovala sovietsku?
Ale aby sme boli spravodliví, ani „západní“ historici nemajú čisté ruky. Autori z anglosaského a nemeckého (do r. 1990 západonemeckého) prostredia nepodávajú úplne objektívny obraz udalostí. Z ich prác musí nezasvätený čitateľ nevyhnutne nadobudnúť dojem, že je nemožné, aby Nemecká ríša prehrala vojnu, keď dosahovala také veľké taktické víťazstvá. Zároveň sa v týchto dielach akoby zámerne ignoruje pohľad z druhej, t. j. sovietskej, strany, ktorý by sme u „demokratických“ autorov v záujme historickej objektivity očakávali. Bohužiaľ, opak je pravdou. Výsledný dojem je nasledovný: Nemci mali všetko premyslené, mali technickú prevahu, ale Červená armáda ich prevalcovala kvantitou nasadených vojsk a bezohľadným plytvaním ľudskými životmi.
Aká bola teda skutočnosť bez prikrášľovania a ideologických náterov?

Situácia na európskom bojisku začiatkom roku 1945

Krach operácie Wacht am Rhein v Ardenách na Vianoce 1944 predznačil udalosti nasledujúcich mesiacov. Wehrmachtu sa už do konca vojny nepodarilo napriek určitým taktickým úspechom získať strategickú iniciatívu. Na všetkých troch európskych bojiskách stála nemecká armáda v hlbokej defenzíve.
Západní spojenci museli hneď v prvý deň nového roka absolvovať tvrdú lekciu z pripravenosti protileteckej obrany. Luftwaffe vyspievala svoje posledné vysoké C, keď pri operácii Bodenplatte napadla väčšinu spojeneckých letísk na západnom fronte a hoci utrpela neprimerane vysoké straty, prinútila RAF a USAAF k opatrnejšiemu postupu v nasledujúcich bojoch. Pozemné vojská oboch strán sa v tomto období okrem likvidácie ardenského výbežku zvlášť neaktivizovali. Rovnako ani na talianskom bojisku sa nedialo nič mimoriadne.
A práve dôsledky tzv. Rundstedtovej ofenzívy v Ardenách sa paradoxne prejavili na východnom fronte. Prekvapujúci útok 6. SS a 5. tankovej armády v oblasti, ktorú Američania a Briti (tí už druhýkrát vo vojne) podcenili, donútil samotného W. Churchilla, aby požiadal J. V. Stalina o vyvinutie tlaku, ktorý by Nemcov donútil zastaviť útok. Sovieti odpovedali visliansko-oderskou operáciou, začatou 12. januára na varšavsko-berlínskom smere.
Východný front bol od jesene 1944 rozdelený ťažko priechodným masívom Karpát na dve časti. Južne od karpatského oblúka útočil na tzv. budapeštiansko-viedenskom smere 2. a 3. ukrajinský front. Línia bojov sa najrýchlejšie posúvala hlavne v nížinatých oblastiach Maďarska. Koncom roka postúpili sovietske vojská k Dunaju a obkľúčili Budapešť. Práve boj o toto mesto uviedol na scénu aj oblasť juhozápadného Slovenska.
Už 14. decembra 1944 jednotky 6. gardovej tankovej armády genplk. A. G. Kravčenka dobyli Šahy. O šesť dní neskôr padli aj Levice a tým sovietske vojská dosiahli dolný tok Hrona. Rieka predstavuje prirodzenú bariéru pri pohybe v smere východ-západ. Bolo teda logické, že Červená armáda ju plánovala využiť na obranu pre svoje jednotky, ktoré v tomto priestore mali podstúpiť doplnenie po ťažkých bojoch v predchádzajúcich mesiacoch. Do konca roka vyčistili oddiely 7. gardovej (genplk. M. S. Šumilov) a 6. gardovej tankovej armády celý priestor na ľavom brehu Hrona od Slovenskej brány po sútok s Dunajom.
Územie Slovenska, predovšetkým jeho hornaté oblasti, predstavovalo pre brániaci sa Wehrmacht ideálny terén na defenzívu. Už samotný karpatský oblúk vylučoval výraznejší postup 4. ukrajinského frontu a okrem toho každé z početných údolí a horských chrbtov boli vynikajúco brániteľné. Preto na prelome rokov 1944 a 1945 územie Slovenska vyčnievalo z frontovej línie ako výrazný výstupok. Nemci bránili jednotlivé úseky väčšinou menej kvalitnými jednotkami a oblasť dolného Hrona nebola výnimkou. Front tu bol obsadený narýchlo skonsolidovanými pešími divíziami, ako bola 178. divízia tankových granátnikov Tatra, 211. divízia ľudových granátnikov, či 357. pešia divízia.

Januárové boje

Hneď po Novom roku naplánovalo OKW operáciu Konrad, ktorá mala za úlohu prelomiť obkľúčenie Budapešti. Velenie 2. ukrajinského frontu maršala R. J. Malinovského dostalo za úlohu predísť prípadnej nemeckej ofenzíve severne od Dunaja a prekročením Hrona južne od Levíc vytvoriť predmostie, z ktorého by bolo možné zboku ohroziť Gilleho 4. tankový zbor SS, prenikajúci z oblasti Komárna na juh k maďarskej metropole.
Presne na Troch kráľov, 6. januára 1945 o 03.00 zaútočili jednotky Červenej armády na úseku od Štúrova po Kamenín a prenikli do zaskočenej obrany maďarskej divízie „Szent László“ a nemeckej 6. tankovej divízie, ktorá však nedisponovala žiadnou ťažkou bojovou technikou. Do večera toho dňa dosiahla 53. strelecká divízia (plk. D. V. Vasilevskij) Kravany n/D., 5. gardový tankový zbor (genmjr. M. I. Saveliev) po prelomení silnej obrany obsadil Bátorove Kosihy, po rovnako tuhých bojoch sa 9. gardový mechanizovaný zbor (genpor. M. V. Volkov) spolu s 375. streleckou divíziou (genmjr. V. D. Karpuchin) zmocnili Gbeliec a na severnom úseku prielomu 6. gardová (plk. G. V. Ivanov) a 409. strelecká divízia (genmjr. G. P. Grečanyj) takisto prenikli asi do hĺbky 5 km v protivníkovej obrane.

Januárové boje na Hronskom predmostí, 1. fáza.

Na druhý deň sovietskej ofenzívy sa už jednotkám Wehrmachtu podarilo skonsolidovať obranu a spomaliť postup útočiacich vojsk. 5. gardový tankový zbor prenikol až na východný okraj Komárna, kde bol však odrazený výborne zorganizovanou protitankovou obranou. Aj 9. gardový mechanizovaný zbor musel svoj postup zastaviť pred obcou Pribeta 8. január sa niesol v znamení posilňovania oboch strán za neustáleho manévrovania a zrážok. Sovieti doplnili svoje pravé krídlo o 4. gardový mechanizovaný zbor (genpor. V. I. Ždanov) a 72. gardovú streleckú divíziu (genmjr. A. I. Losev), Nemci zas prisunuli do oblasti Nových Zámkov 20. tankovú divíziu, 46. pešiu divíziu, východne od nich sa pripravila na protiútok 8. tanková divízia s 211. divíziou ľudových granátnikov a v oblasti Hurbanova zaujala postavenie 153. záložná divízia. 5. gardový tankový zbor sa opäť neúspešne pokúsil dobyť Komárno. 9. gardový mechanizovaný zbor pokračoval v útoku smerom na Nové Zámky a hoci sa jeho predsunuté jednotky dostali až po Dvory n/Ž., ďaleko nepostúpil.

Januárové boje na Hronskom predmostí, 2. fáza.

Neľútostné boje pochopiteľne otupili ostrie útočiacich formácií Krasnoarmejcov (jednotky 6. gardovej tankovej armády mali 11. januára už len 72 tankov), čo okamžite využili Nemci, ktorí razantnými protiofenzívami z priestorov Komárna, Nových Zámkov a Farnej predovšetkým svojimi tankovými divíziami (6., 8. a 20.) začali protivníka tlačiť späť. Navyše 9. januára nastal odmäk a topiaci sa sneh spolu s dažďovou vodou spôsobil rozvodnenie Hrona, ktorý zničil sovietskymi ženistami postavené prechody cez rieku. Oddiely Červenej armády na Hronskom predmostí boli teda až do 14. januára prakticky odrezané od tyla. Prejavilo sa to na výraznom ústupe z dobytých pozícií. Až s obnovením kontaktu so zázemím sa podarilo Sovietom stabilizovať svoju obranu približne na čiare: Kravany n/D. – Bátorove Kosihy – Strekov – Svodín – Bruty – Bíňa.
Hronské predmostie však stále hrozilo možnosťou útoku do tyla nemeckých jednotiek, stále sa snažiacich prelomiť zovretie Budapešti. Bolo len otázkou času, kedy sa OKW pokúsi toto predmostie zlikvidovať.

Januárové boje na Hronskom predmostí, 3. fáza.

Operácia Südwind

Hitlerovi sa napriek všetkým snahám nepodarilo Budapešť zachrániť. Postavenie obkľúčených nemeckých a maďarských jednotiek v tamojšom kotli sa každým dňom zhoršovalo, až nakoniec 13. februára mesto padlo. Diktátor sa však rozhodol, že podnikne ešte jeden rozhodujúci protiúder, ktorým (ako dúfal) zastaví Červenú armádu na jej ceste do Rakúska. Vedený svojím „neomylným“ inštinktom ignoroval ako už mnohokrát rady štábnych dôstojníkov a prikázal presunúť na stredný Dunaj elitnú 6. tankovú armádu SS (Oberstgruppenführer S. Dietrich), ktorá sa práve spamätávala s púšťania žilou po ofenzíve v Ardenách. Už samotný nápad poslať štyri tankové divízie krížom cez celé Nemeckom kontrolované územie pri absolútnej spojeneckej prevahe vo vzduchu, vyznieval ako výplod chorého mozgu. Navyše aj Vodcova predstava, že Dietrichova železná vôľa a špičková výzbroj „protežovaných“ jednotiek Waffen SS dokážu zastaviť rozbehnutý sovietsky valec, sa zakladala skôr na zbožných želaniach než na triezvom odhade situácie.
Dôvodom tohto veľkého presunu bola plánovaná operácia Frühlingserwachsen. Jej cieľom mal byť mohutný prielom pozícií 3. ukrajinského frontu východne od Balatonu a možná porážka sovietskych jednotiek na juh od Karpát. Dietrichove oddiely sa prepravovali v rámci možností bombardovaním značne poškodených Ríšskych železníc a to predovšetkým v noci, aby sa zamedzilo útokom spojeneckých hĺbkových stíhačov na transporty. Po príchode do rakúsko-maďarsko-slovenského pomedzia sa 6. tanková armáda SS rozdelila na dve časti: 2. tankový zbor SS pokračoval na juh, k Balatonu a 1. tankový zbor SS (Gruppenführer H. Priess) bol dočasne pridelený 8. armáde gen. horských jednotiek H. Kreysinga, ktorá bola rozmiestená na juhozápadnom Slovensku (vrátané území okupovaných Maďarskom od r. 1939). Hlavná úderná sila 1. tankového zboru SS spočívala v prítomnosti 1. (Brigadeführer O. Kumm) a 12. (Oberführer H, Kraas) tankovej divízie SS „Leibstandarte SS Adolf Hitler“ a „Hitlerjugend“. Výzbroj tankových divízií bola impozantná: takmer 60 PzKpfw IV (pravdepodobne Ausf. H a J), 70 Pantherov, 13 stíhačov tankov Jagdpanzer IV a ako povestná čerešnička na šľahačke skoro 20 Königstigrov v 501. prápore ťažkých tankov (Obresturmbannführer H. von Westernhagen). Veliteľstvo Leibstandarte navyše vyčlenilo v priebehu operácie tanky zo svojho stavu ako zvláštnu údernú bojovú skupinu pod velením kontroverzného hrdinu, Obersturmbannführera J. Peipera, ktorého účasť na tzv. masakre v Malmédy počas Ardenskej ofenzívy je dodnes predmetom vášnivých diskusií.
1. tankový zbor SS dorazil v druhom februárovom týždni do oblasti Nových Zámkov. Tamojšia železničná stanica sa od októbra 1944 do konca vojny stala trikrát cieľom náletov 15. armády USAF, takže vykladanie mužstva a techniky neprebiehalo ľahko. Jednotky sa sústredili v pahorkovitom, mierne zalesnenom teréne medzi obcami Dubník, Jasová, Kolta a Farná. Tu boli doplnené o 44. divíziu „vodcových granátnikov“, známu pod historickým názvom Hoch und Deutschmeister, ktorá sa preslávila predovšetkým v krvavých obranných bojoch na talianskom fronte.
Obranu Hronského predmostia prevzala sovietska 7. gardová armáda. Za mesiac relatívneho pokoja vybudovala do hĺbky členené postavenia, avšak početné stavy divízií zostávali viac ako nepostačujúce (aj po doplnení iba okolo 50%). Strelecké roty mali v priemere len 25 až 30 mužov a ťažká mobilná technika, sústredená vo 4. gardovom mechanizovanom zbore, predstavovala podľa sovietskych prameňov len približne 20 tankov a samohybných diel (Najmä T34/76, T34/85, či SU76, pričom niektoré pramene uvádzajú aj prítomnosť bližšie neznámeho počtu koristných tankov. Západní autori, vychádzajúc z hlásení nemeckých jednotiek a spomienok nemeckých účastníkov zasa predkladajú podstatne vyššie čísla, rádovo stovky strojov. Pravda bude asi niekde uprostred…). Ďalšími jednotkami, zapojenými do obrany predmostia boli 6. gardová, 53., 72. (genmjr. I. I. Jastrebov), 81. (plk. I. I. Matusevič), 375., a 409. strelecká divízia, posilnené o oddiely 6. gardovej výsadkovej divízie (genmjr. N. M. Smirnov). Spomínaný mechanizovaný zbor reprezentovala 14. gardová mechanizovaná brigáda a doplňovala ju aj 27. samostatná gardová tanková brigáda.
Ťažisko obrany položil štáb 7. gardovej armády do priestoru medzi obcami Svodín a Gbelce, nakoľko správne očakával, že ak nemecký útok nastane, protivník ho začne od Nových Zámkov. Preto sa na

tomto úseku zakopali tankové jednotky, výsadková divízia a postavenia vystužili pomerne vysokým počtom protitankových zbraní. Terénu tu dominujú kóty až do nadmorskej výšky 272 m, prevyšujúce okolitý terén až o 150 m. Tieto výšiny sa stali základom prvej obrannej línie. Inú významnú prekážku pre tanky mohol predstavovať Parížsky kanál, čo obrancovia využili pri Gbelciach a Novej Vieske. Ostatné postavenia boli vybudované predovšetkým na okrajoch obcí a využívali najmä cesty, železničné trate a vodné toky.
Samotná operácia Südwind začala 17. februára o 04.00 dvojhodinovou delostreleckou prípravou. Po nej sa pohla 44. granátnická divízia, aby napadla sovietskymi výsadkármi bránené pozície pred Svodínom. Po celodennom boji a ťažkých stratách Nemci obec obsadili až vo večerných hodinách. Východne od tohto priestoru útočila 46. pešia divízia, no dostala sa do paľby protitankových diel, ktoré boli zlikvidované až príchodom tankov divízie Leibstandarte. 211. divízia „ľudových granátnikov“ narazila na silnú obranu sovietskych tankov a samohybných diel severne od obce Bruty a bola odrazená. V popoludňajších hodinách sa do boja zapojila aj divízia Hitlerjugend, ktorá sa sa pri Novej Vieske spojila s postupujúcimi jednotkami divízie Hoch und Deutschmeister. Na konci dňa oddiely Leibstandarte dosiahli Parížsky kanál a podarilo sa im na jeho južnom brehu vytvoriť dve predmostia, ktorými mohli túto prekážku prekonať aj šesťdesiattonové Königstigre. V noci sa Sovieti pokúsili tieto predmostia zlikvidovať tankovými protiútokmi, avšak boli odrazení.
Na južnom okraji predmostia sa večer dostala južne od Obidu cez Dunaj aj bojová skupina „Hupe“, posilnená asi dvadsiatimi samohybnými delami StuG III.

Operácia Südwind, 1. fáza.

Nasledujúci deň nasadil štáb 8. nemeckej armády bojovú skupinu Staubwasser s úlohou prelomiť obranu vo východnej časti Hronského predmostia pri Bátorových Kosihách, čo sa aj podarilo. Inak by sa dátum 18. február mohol označiť aj ako bitka o Gbelce. Sovietske pozície sa nachádzali najmä na západnom okraji obce, kde čelili útoku divízií Hitlerjugend a Hoch und Deutschmeister a severne, pozdĺž Parížskeho kanála až k obci Diva, odolávajúc náporu Leibstandarte. Obrancom pomáhali zachrániť zúfalú situáciu aj nálety stíhacích bombardérov. Nemcom sa aj tieto postavenia podarilo prelomiť a navečer boli Gbelce už v ich rukách.
19. februára ešte pred svitaním o 05.30 sa obrnené kolóny 1. tankového zboru SS pohli na Štúrovo. Panthery a tanky PzKpfw IV divízie Hitlerjugend spolu s motorizovanou pechotou napredovali po oboch stranách hlavnej cesty z Gbeliec, odstraňujúc mínové polia. Leibstandarte postupovala po výšinách severne od hradskej. Pred obcou Nána sa divízia rozdelila. 3. mechanizovaný prápor tankových granátnikov SS odbočil na sever, aby dobytím Kamenného mosta odrezal obrancov Štúrova od prísunu posíl spoza Hrona, kým tanková skupina skúseného Obersturmbannführera Peipera pokračovala v útoku na mesto, odolávajúc zásahom letectva Červenej armády.
Krasnoarmejci vysunuli zvyšky svojich obrnených bojových prostriedkov (tanky T34) do oblasti železničnej stanice, ktorá sa nachádza približne dva kilometre západne od Štúrova. Tu na ne narazila predsunutá čata troch Pantherov. Sovietski tankisti zneškodnili dva z nich, kým tretí udržal pozíciu do príchodu hlavných síl divízie, ktoré donútili tridsaťštvorky k ústupu. Medzitým sa tanky divízie Hitlerjugend dostali pred obcou Mužľa do pasce, nastraženej protitankovými kanónmi. Po tuhom boji boli obranné pozície prelomené a Nemci sa pohli na východ, aby sa spojili so silami Leibstandarte. Cestou sa k nim pripojila bojová skupina Hupe, ktorá sedemnásteho večer prekročila Dunaj a zaujala vyčkávacie postavenie v osade Obid. Popoludní bol otvorený útok na Štúrovo, pričom zároveň sa do mesta prebojovali aj oddiely 711. pešej divízie z Ostrihomu. Navečer už Nemci ovládali celú oblasť až po sútok Hrona a Dunaja.
Súčasne s dobytím Štúrova sa 46. pešia divízia pokúsila preniknúť k Hronu útokom zo západu na Kamenín a Kamenný Most. Oddiely, postupujúce na prvú uvedenú obec však boli odrazené protiútokom sovietskej pechoty. Druhá časť divízie bola o niečo úspešnejšia. Prvý pokus o dobytie Kamenného Mosta neuspel. Sovietske letectvo a delostrelectvo, páliace spoza Hrona spôsobili nemeckým jednotkám značné straty. Až po zopakovaní akcie, podporenej od Štúrova postupujúcou Peiperovou bojovou skupinou, večer 21. februára obec obsadili a spojili sa tam s divíziou Leibstandarte Adolf Hitler.

Operácia Südwind, 2. fáza.

Medzitým štáb Gruppenführera Priessa rozhodol presunúť divíziu Hitlejugend na severný okraj

zvyšku Hronského predmostia do priestoru južne od obce Keť. Ani Sovieti nezaháľali a to, čo zostalo zo 4. gardového mechanizovaného zboru a ostatných jednotiek, sústredili do trojuholníka Bruty – Bíňa – Kamenín.
Vybudovaná silná protitanková a protipechotná obrana sa mohla oprieť o palebnú podporu z ľavého, vyššie položeného brehu Hrona. Pri zaujímaní pozícií za tmy spustili nemecké tanky omylom paľbu na vlastnú pechotu, ktorej nie len že spôsobili citeľné straty, ale upozornili aj sovietskych obrancov na chystanú ofenzívu.
Ráno 22. februára o 04.45 Nemci zaútočili na Bruty. Tanky divízie Hitlerjugend, postupujúce čelne na severný okraj obce, boli zastavené v mínovom poli, ale motorizovaní tankoví granátnici na krídlach nadviazali kontakt s protivníkom. Podporení útokom 211. divízie ľudových granátnikov, ktorí obišli Bruty z juhu, prenikli do dediny. Sovietske tanky sa pokúsili počas dňa o protiútok od východu, Nemci sa ale udržali. Hronské predmostie sa scvrklo na oblasť obcí Bíňa a Kamenín, Bruty sa premenili na hromadu trosiek.
Ďalších dvadsaťštyri hodín strávili obe strany preskupovaním svojich jednotiek a pokiaľ to okolnosti dovoľovali, posilňovaním. 4. gardovému mechanizovanému zboru nemohol štáb 7. gardovej armády poskytnúť výraznejšie posily, pretože jednotky 2. ukrajinského frontu vo všeobecnosti trpeli nedostatkom mužstva a techniky. Ani Nemci, hoci mali taktickú výhodu, si nemohli dovoliť okrem menších presunov a opravy ťažkej techniky v poľných podmienkach nič iné. Bránili im v tom aj palebné prepady sovietskej artilérie a útoky letectva. Padlo rozhodnutie, že divízia Hitlerjugend spolu s 211. divíziou „ľudových granátnikov“ zaútočí nasledujúceho dňa na Bíňu a Leibstandarte s časťou 46. pešej na Kamenín. Definitívna likvidácia Hronského predmostia začala 24. februára o 02.00 krátkou delostreleckou prípravou a po nej nemecké divízie udreli priamo na obidve obce. Severne od Bíne sa strhol prudký boj pozdĺž železničnej trate do Čaty, ktorú Krasnoarmejci využili na obranu. Nemci do dediny prenikli o 08.30, keď sa poslední sovietski vojaci stiahli za Hron pod ochranu svojho delostrelectva a most cez rieku vyhodili za sebou do vzduchu.
Peiperove tanky sa snažili udrieť na Kamenín od juhu. Narazili tam na obranu, posilnenú niekoľkými desiatkami protitankových kanónov. Tieto však na tankovú lavínu Leibstandarte nestačili, navyše podporný útok 46. pešej divízie od západu splnil svoj účel a Sovieti sa stiahli do dediny. Krvavé zrážky, boj o každý dom, každú budovu, trvali až do neskorého popoludnia. Aj tu sa tých niekoľko málo šťastlivcov na strane Červenej armády prepravilo na druhú stranu Hrona približne v miestach, kde dnes stojí pamätník bojov a zničili most. Hronské predmostie prestalo existovať.

Operácia Südwind, 3. fáza.

Hoci pôvodný zámer nemeckého velenia bol prenasledovať sovietske jednotky aj za riekou, nedal sa uskutočniť. Mosty boli zničené, divízie oslabené, pohyb tankových oddielov sťažený blatom a topiacim sa snehom a koniec koncov, OKW už malo s 1. tankovým zborom SS svoje plány. Potrebovalo ho pre operáciu Frühlingserwachsen na inom mieste. Celkové počty nasadených síl a konečné straty je ťažké presnejšie vyčísliť, nakoľko rozdiely v sovietskych a nemeckých prameňoch sú značné. Pokiaľ budeme hľadať pravdu niekde na polceste medzi týmito údajmi, straty na životoch a počty zranených či nezvestných u oboch bojujúcich strán počas operácie Südwind možno odhadnúť na 2000, Sovieti mohli stratiť približne 50 tankov a samohybných diel, Nemci snáď polovicu tejto cifry. Útok 1. tankového zboru SS na Hronské predmostie sa zvykne označovať ako brilantná akcia s jednoznačným úspechom pre Wehrmacht. Bolo to však naozaj tak? Áno, hrozba sovietskej ofenzívy z priestoru Nové Zámky – Štúrovo – Levice na západ a juhozápad bola na čas zažehnaná, frontová línia sa stabilizovala na mesiac pozdĺž Hrona a Červená armáda utrpela značné straty. Lenže tento nesporný taktický úspech bol v skutočnosti hrubou strategickou chybou. OKW nasadením Priessovho zboru v operácii Südwind naivne odkrylo maršalom Malinovskému a Tolbuchinovi svoje karty. Pedčasne prezradilo presun 6. tankovej armády SS na východný front. Sovietski štábni dôstojníci na úrovni frontov aj v samotnej Stavke si už vedeli spočítať, že sa schyľuje k veľkej ofenzíve a mohli sa na ňu patrične pripraviť. Dá sa teda skonštatovať, že úspech operácie Südwind bol vlastne príčinou krachu operácie Frühlingserwachsen.

Marcová ofenzíva Červenej armády a definitívny úspup Wehrmachtu od Hrona

Nemecká akcia pri Balatone sa utopila v bahne, elitné tankové divízie SS boli rozprášené a Hitler v

návale nekontrolovanej zúrivosti nariadil príslušníkom Leibstandarte strhnúť si z rukávov pásky s jeho menom. Čo tieto udalosti znamenali pre oblasť na dolnom Pohroní?
Predovšetkým to bol koniec nebezpečenstva, že Nemci prelomia sovietsku obranu na rieke. Západný breh Hrona Wehrmacht obsadil znova viac-menej druhotriednymi jednotkami, takže veliteľstvo 2. ukrajisnkého frontu malo dosť času a najmä pokoja doplniť početné stavy zborov a divízií a pripraviť sa na útok. Výraznú posilu znamenalo prisunutie 1. gardovej jazdecko-mechanizovanej skupiny genpor. I. A. Plijeva. Častokrát sa na zvyk Stavky nasadzovať kavalériu a to aj na konci vojny, pozerá s istým dešpektom ako na čosi smiešne zastarané vo veku tankov a obrnených transportérov. Použitie jazdy však nebolo samoúčelné, ale vychádzalo predovšetkým zo znalosti terénu. Obzvlášť na jeseň a na jar, keď motorizované kolóny uviazli v blate, poskytovali jednotky kozákov (a to aj na nemeckej strane) neoceniteľné služby. Rýchly prienik do postavenia nepriateľa bol možný aj bez použitia ťažkej techniky.
Rozhodujúca sovietska ofenzíva začala v noci z 24. na 25. marec 1945 prelomením nemeckej obrany na 17 km širokom úseku pri Leviciach. Prvoradou úlohou útočiacich jednotiek bol postup na Nitru. Čoskoro však Plijevovi kozáci prekročili Hron aj južnejšie a postupovali na mestá, ktoré chceli dobyť pôvodne už v januári, Komárno a Nové Zámky.
Nemecké jednotky zostali útokom zaskočené. Až nasledujúci deň boli schopné podniknúť protiúder. Tanková skupina Feldherrnahlle však neuspela. Oblasť Komárna, ležiaca v pozícii, výhodnejšej pre obrancu než útočníka, na sútoku Váhu a Dunaja, bola stále silno opevnená. Obranné pozície, vysunuté až ku Kravanom nad Dunajom, opäť po vyše dvoch mesiacoch hrozili spôsobiť Sovietom ťažké straty. Po dobytí Budapešti ale na Dunaji úspešne operovala Dunajská vojenská flotila pod velením kontradmirála G. N. Cholosťakova. Táto jednotka, ktorá získavala skúsenosti prakticky už od Stalingradu, príležitostne podporovala pozemné jednotky predovšetkým paľbou delových člnov. V marcových bojoch ju štáb 2. ukrajinského frontu využil aj iným, pomerne neštandardným spôsobom. 28. marca prepravili Cholosťakovove plavidlá cez Dunaj z maďarskej strany 83. brigádu námornej pechoty a vysadili ju na ľavý breh pri obci Moča, v tyle protivníka. Sovietski „mariňáci“ v ojedinelej akcii Moču dobyli a udržali ju vo svojich rukách až do príchodu hlavných síl 7. gardovej armády.

Marcové boje na Hronskom predmostí.

Marcová ofenzíva v porovnaní s bojmi v januári a februári prebehla viac-menej bezproblémovo. Nemci sa nezmohli na viac ako vyhadzovanie mostov na Nitre a Žitave do vzduchu a do konca mesiaca už Sovieti obsadili všetky mestá a obce v regióne. Cesta na Bratislavu bola voľná.

Poznámka autora namiesto záveru

Tento článok som napísal po dlhom zháňaní informácií v literatúre a webe. Som si vedomý, že mnoho faktov zostalo nespomenutých a neobjasnených. Preto prosím prípadných kritikov, aby prejavili zhovievavosť a ak disponujú inými, prípadne podrobnejšími údajmi, nach ma o nich láskavo informujú, prípadne nech ich publikujú v podobnej forme na tomto istom mieste. Ďakujem! Okrem toho by som chcel na tomto mieste poďakovať aj P. Kacúrovi, ktorý mi poskytol cennú pomoc pri zháňaní literatúry.

Dejiny SNP. Bratislava 1984.
J. Lucas: Poslední rok německé armády. Plzeň 1995.
Oslobodenie Československa. Bratislava 1966.
M. Reynolds: Battle of the Gran Bridgehead. WW II history, 3/2006, s. 58-71.
KPVHS [3] (16. 3. 2006)

Pamätník v Kameníne na mieste bojov.

Kategórie článkov: História [4]
Okolie [5]

Adresa zdroja (modified on 05.07.2014 - 21:15):http://sturovo.com/drupal/385/boje-o-hronske-predmostie-operacia-sudwind

Odkazy
[1] http://sturovo.com/drupal/385/boje-o-hronske-predmostie-operacia-sudwind [2] http://www.druhasvetova.sk/OLD/view.php?cisloclanku=2007050005 [3] http://www.reenactment-sk.szm.sk/indexx.htm [4] http://sturovo.com/drupal/kategorie-clankov/historia [5] http://sturovo.com/drupal/kategorie-clankov/okolie